

Veikko Huovinen, sanojen nuuhkija

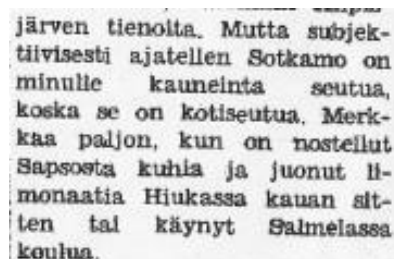
Kari Vuokare

Esitys Kajaanissa 17.9.2014

Veikko Huovisen teksteistä pitämiseen voi olla monta syytä. Kirjailija Tuomas Kyröä kiehtoo Huovisen konservatiivinen anarkismi; kainuulainen voi pitää teoksia mukana kulkevana kotiseutuna tai nostalgisena ajankuvana. Jopa moni suomalainen rock-muusikko on löytänyt niistä aineksia tuotantoonsa.

Huovisen elämä Kainuussa

Huovinen mainitsee päiväkirjassaan *Viime talvi* (1998), että hän pitää työhuoneensa rakkaimpana esineenä valokuvaa lapsuudenkodistaan. Tämä ei hämmästytä niitä, jotka ovat lukeneet Huovisen lapsuudenmuistelmia. Tuolloinen Sotkamo näyttäytyi pikkupojalle seikkailujen ja kuumien kesien kylänä, johon sai jännitystä vaikka katsomalla isompien poikien pallopelejä tai sukelteluja Pirttijärven aaltoihin. ”*Sotkamo on minulle kauneinta seutua, koska se on kotiseutua*”, kirjoitti Huovinen 38-vuotiaana paikallislehteen.

järven tienolta. Mutta subjektiivisesti ajatellen Sotkamo on minulle kauneinta seutua, koska se on kotiseutua. Merkkää paljon, kun on nostellut Sapsosta kühia ja juonut Hmonaatia Hiukassa kauan sitten tai käynyt Salmelassa koulua.

Kuva 1. Veikko Huovinen, Sotkamo-lehti 1965.

Huovisen elämänkaari 1920-luvun lopun hevosvetoisesta Kainuusta 2000-luvun alun geenitutkimuksen, nanoteknologian ja eksoplaneettojen etsinnän maailmaan on ollut ihmiskunnan historian monivivahteisinta aikaa. Suuren sodan ankarat taistelut kirjailija vältti nuoren ikänsä ansiosta, millä epäilemättä oli merkitystä hänen myöhemmän tuotantonsa laadulle; oman jälkensä sota tietysti jätti. Monet pallokentän isoista pojista eivät enää palanneet raskaalta retkeltään. Toisaalta tiede edistyi tavalla, jonka ymmärtämisessä Konsta Pylkkänen oli ihmeissään.

Kehityopsykologiassa puhutaan myöhempää elämää leimaavista avainkokemuksista, joita yksilö tai jopa sukupolvi kokee noin 17 – 25 vuoden ikäisenä. Huovisella tämä ikäkausi ajoittuu vuosille 1944 – 1952. Siihen sisältyvät työt uitolla, sotapalvelus, asevelvollisuus, ylioppilaaksi tulo, opiskeluvuosien yksinäisyys ja kotiseudun ikävä sekä ensimmäiset teokset. Näiden aikojen kokemuksia on helppo löytää Huovisen koko lopputuotannosta.

Huovisen kielellinen huumori

Huovisen huumori koostuu tekijöistä, joita kirjallisuudentutkijat ovat ansiokkaasti eritelleet. Vähemmälle tutkinnalle on jäänyt Huovisen kieli, joka sisältää mehukkaita näytteitä kirjailijan tarkkavaistoisuudesta ja sanavaraston rikkaudesta.

Heikinheimo ehdotti tehtäväksi punakantista taskusanakirjaa ”suomi-Huovinen” ja ”Huovinen-suomi”, koska hänen mielestään Veikko Huovisella on niin paljon erikoissanastoa että sitä ei ainakaan helsinkiläinen lukija ymmärrä kuin arvaamalla.

Kuva 2. Seppo Heikinheimo. Kuva Kainuun Sanomat.

Esimerkiksi Huovisen käyttämät adjektiivit kiinnittävät huomiota. Joensuun yliopistossa tekemäni gradutyön mukaan Huovinen oli käyttänyt tuotannossaan vuoteen 1989 mennessä

kaikkiaan 8383 eri adjektiivia. Joukossa on omaperäisiä kansankielen sanoja kuten *jäkittynyt* (niitty), *lylyinen* (suksiaines), *soleva* (puu), ja *sukea* (runko). Kun lisäksi tekstissä vilahtelee sanoja kuten *syömmikäs*, *höveli*, *kielevä*, *kilhakka*, *kähevä*, *köykäinen* ja *onea*, ei ole ihme, että kulttuuritoimittaja Seppo Heikinheimo kaipaili sanakirjaa suomi-Huovinen-suomi ymmärrystä parantamaan.

Huovinen, visuaalinen kirjailija

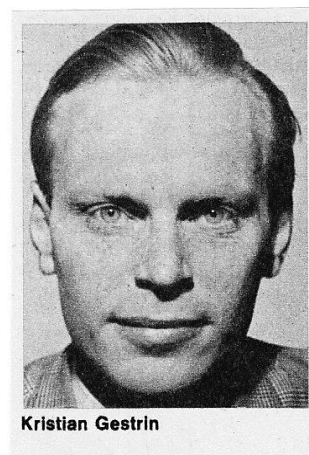
Tekstin tarkastelu osoittaa, että nuorena kuvataidettakin kokeillut Huovinen jatkoi läpi elämänsä maalaamista kynän ja kirjoituskoneen avulla. Erityisesti luonnonkuvaukset vilisivät sanoilla maalailua. Jopa ajatukset saavat värejä – ja ajatuksista tunnetuinkin, se kuuluisa sininen ajatus, syntyisi *”jos olisi iso järvenselkä, niin katse yltäisi pitemmälle”*.

Tai muistellaanpa, miten Lentuan saaren hahmoja kuvataan:

Jos käyttäisi vertauksia rohkeasti kuten nyrkkeilijä käyttää rustottuneita nyrkkejään, saattaisi sanoa, että Lentuan saarella istui rinnakkain hyvässä sovussa pullea, hyväntahtoinen heinäisorsa, musta ja laiha meriteeri sekä hallava, ovela ja isokokoinen varis... (Havukka-ahon ajattelija)

Joukkoviestimien hahmot pääsevät osaksi Huovisen vertauksia. Lampaansyöjien Sepe *”muistuttaa hieman ruotsalaisen kansanpuolueen kansanedustaja Gestriniä”* ja *”päivä hymyili kuin ylipoliisipäällikkö Fjalar Jarva”*.

Kun ohjaaja Kari Väänänen vieraili Veikko Huovinen –seuran kesätapaamisessa 2013, häneltä kysyttiin, puuttuiko Huovinen elokuvan kuvauspaikkoihin tai visuaalisiin yksityiskohtiin. Ei, vastasi Väänänen. Aikaisemmin Huovisen tiedetään olleen tyytymätön *Havukka-ahon ajattelijan* tv-version vääräntyyppiseen soutuveneeseen ja merilohen käyttöön Lentuan taimenena. Myös *Hamstereiden* televisiototeutus vuodelta 1982 sisälsi kirjailijan mielestä epäaidon näköisiä yksityiskohtia.

Kuva 3. Kristian Gestrin Lampaansyöjien kirjoittamisen aikoihin. Kuva Hymy-lehdestä 1970.

Huovinen vaikutteiden saajana

Huovinen on monessa yhteydessä maininnut Pentti Haanpään kirjalliseksi esikuvakseen. Vaikutteet näkyvät niin teemoissa, henkilöhahmojen juurevuudessa kuin kielessäkin.

Muukin Huovisen lukema kirjallisuus näkyy. *Robinson Crusoe* on antanut eväitä niin Hamstereille kuin tuotannon erakkoteemoille. Robinson Crusoen modernimpi vastine, Tom Nealen *Yksinäisen miehen saari* on kirja, jonka Huovinen mainitsi lukevansa *”kerran vuodessa”*.

Romaanikirjailijat etsivät ainesta teoksiinsa kaikkialta, eikä Huovinen ollut poikkeus. Ainekseksi kelpasi yhtä hyvin Ruotsin-laivan myymälän luettelo (Kasinomies Tomin kosmetiikkaluettelo) kuin kirjailijan Pariisissa kuuleman konsertin ohjelma (Lemmikkieläin). Varatuomari, FT Jukka Kemppinen huomautti blogissaan toukokuussa, että *Puukansan tarinan* sisältö on sisällöltään hyvin samankaltainen kuin vuonna 1980 ilmestyneen Suomen Luonto 1 – 5 –sarjan metsiä käsittelevän osan. Plagioinnista ei ole kyse, koska toinen on tietokirja, toinen kaunokirjallinen teos (kemppinen.blogspot.fi, 22.5.2014)

Niin sisä- kuin ulkopoliitikankin sanasto kiinnosti Huovista, joka nuorena väitti olevansa sanasokea sellaisille sanoille kuin *kasvupaketti*. Lampaansyöjät pohtivat tehotipan ja kasvupaketin syy-yhteyttä ja päätyivät ihmislapseen jo 1970-luvun taitteessa, mutta yhä nykyään hakusana *kasvupaketti* tuottaa yli 34 000 hakutulosta. Soinimeja lukuun ottamatta poliitikot näyttävät luottavan koeteltuihin iskulauseisiin.

Mainosten kieli sai sanavainuisen Huovisen kiinnostumaan. Lampaansyöjissä Valtteri tuumi, että *"Sophia Lorenilla on Euroopan makein kassi"*. Tämä ilmaus on peräisin saksalaisyhtiö Agfan mainoskampanjasta Lampaansyöjien kirjoittamisen aikaan.

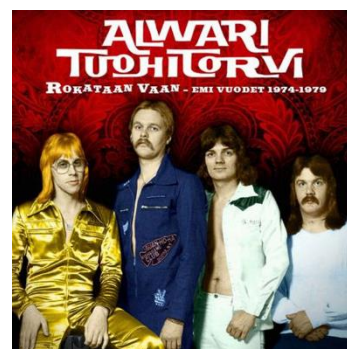
Huovinen vaikutteiden antajana

On selvää, että yli puoli vuosisataa kestäneen kirjailijauransa aikana Huovinen on ehtinyt antaa vaikutteita monille. Kirjailijoista esimerkiksi Kari Hotakainen, Simo Hämäläinen ja Tuomas Kyrö ovat ilmaisseet ihailunsa. Onpa mahdollista, että Hämäläisen kansanmieshahmo Kätkäläinen on saanut omat vaikutteensa Konsta Pylkkäsestä; Kyrö antaa Miensäpahoittajan oikein mainita Huovisen.

Kuva 4 Euroopan makein kassi.. Kuva Kamera-lehdestä 1970.

Yllättävämpiäkin Huovisen ystäviä ilmaantui. Joskus 1970-luvun puolivälissä tarkkakorvainen Huovisen lukija saattoi huomata vaikutteita myös suomalaisessa rokissa. Nähtävästi Huovisen väsymätön anarkia ja satiirisuus miellyttivät kapinahenkisiä nuoria rokkareita, ja Huovinen ehkä tunnisti tämän piirteen myös nuoremmassa sanataiteilijoiden polvessa.

Kuva 5. Alwari T. Kitaristi Jukka Rautiainen sinisessä asussa.

Kun kimallerokkiyhtye **Alwari T.** esiintyi Sotkamon Rientolassa syystalvella 1978, muisti yhtyeen kitaristi Jukka Rautiainen tervehtiä sotkamolaisyleisöä: *"Terkuja Veikko Huoviselle!"*

Musiikin ohella kirjallisuutta intohimoisesti harrastanut **Juice Leskinen** on maininnut useassa haastattelussa Huovisen yhdeksi suosikkikirjailijoistaan. Lauluteksteissä vilahteli Huoviselta tuttuja fraaseja, ja vuonna 1976 julkaistu LP sai nimensä *Keskitysleirin ruokavalio* suoraan Huovisen lyhyen erikoisen otsikosta. Levyn takakannessa mainitaan: *"Veikko Huovinen saa kiitokset jos haluaa."*

Kuva 6. Juice kiittää.

Sekä Huoviselle että Leskiselle on tavallista kielellisten kujeiden piilottaminen tekstiin, asiaa sen kummemmin yleisölle selittämättä. Esimerkiksi Huovisen juttukokoelma *Lyhyet erikoiset*

on tiettävästi saanut nimensä ehkäisyvälinemainoksesta; Juicen säe ”pyydä minut aamuteelle” viittaa silloiseen tyttöystävään, jonka etunimi alkoi t-kirjaimella.

Huovinen ei erityisemmin arvostanut nykymusiikkia, mutta selvästi hän on tunnistanut Juicen arvon. Yksi esimerkki siitä paljastuu muistelmateoksesta **Muina miehinä**. Huovinen oli saanut teoksestaan **Ympäristöministeri** (1982) kyseenalaisen arvostelun, jota Juice Leskinen riensi yleisönosastossa kommentoimaan ja Huovista puolustamaan. Mitä kirjoitti Huovinen muistelmissaan?

”Olin hyvilläni, kun itse Juice sanoi painavan sanansa.”

Siis muistelmien kirjoitushetkellä, vuosituhanen vaihteessa (vaiko jo vuonna 1982?) tämä pitkäkatukainen, kostea elämää viettänyt rokkimies oli Huoviselle jo ”itse Juice”.

Kantrirock-yhtye **Freud, Marx, Engels ja Jung** mainitsee Huovisen nimeltä käännöskappaleessaan *Itäbalttilaisnaiset II*:

*Jos minulta kysytään, missäkö päin
kauneimmat naiset näin kiertäessään
vastaan: nykyinen ihanne on muovinen
mä oon samaa mieltä kuin V. Huovinen.*

Luultavasti tunnetuin viihdemusiikkilainaus Huoviselta löytyy kuitenkin vuodelta 1996. Veikko Huovinen kirjoittaa **Ronttosaurus**-kokoelman novellissa **May-Britt valitsee oikean tien** parisuhderiidan päätöksestä seuraavasti:

*Mutta illan edistyessä puheet harvenivat. Alettiin tuijotella ja huokailla.
Näkökantoja oli valotettu tarpeeksi monelta puolelta.*

Tuli ikävä, ihmisen ikävä toisen luo...

Ihmisen ikävä toisen luo? Sattumaako? Tuotteliaan musiikintekijäparin Mikko Alatalo – Harri Rinne toinen osapuoli Rinne muistelee asiaa Internetissä näin:

*Minulla oli pitkään mielessäni lause ’ihmisellä on ikävä naisen luo’, joka eri vaiheiden jälkeen päättyi - soviniismista riisuttuna - laulun avainriviksi.
Sellaisena se onkin hyvin looginen ja pätevä: ihminen ja ikävä, mukava alkusointu. Ihminen ja kaipaus olisi paljon köyhempi.*

*Mutta parisen vuotta laulun julkaisemisen jälkeen meille selvisi, että **Veikko Huovinen** oli sanonut juuri nuo sanat, juuri tuossa muodossa. Roosa nousi poskille. Olinhan minä varmasti lukenut sen, niin kuin kaikki Huoviset.
Omakseni olin luullut, Huovisen oli. Vaikka alitajunta yleensä prosessoi kaikkea aineistoa, tämän se oli päättänyt säilyttää sellaisenaan.*

Asiasta kysyttäessä nykyinen kansanedustaja Mikko Alatalo vahvistaa asian ja kertoo vielä lisääkin rokkimiesten ja Huovisen suhteesta:

Harri on joskus maininnut, että hän sai huukkilainin yhteiseen tekstiimme jostakin Huovis-Veikon kirjan lauseesta.

--

Havukka- ahon ajattelija oli minulle tuttu jo kouluvuosilta samoin kuin Hamsterit. Luin paljon nuorena, myös Pääataloa, Salamaa, Linnaa ja Waltaria. Samoin oli laita Juicen ja Harrin kanssa. He tunsivat Huovisen tuotannon ja sarkastisen huumorin yhtä hyvin kuin minäkin.

Erytisesti meitä nauratti Huovisen Veitikka: A. Hitlerin elämä ja toiminta. Muistan, että Tampereen yliopiston taistolaisessa ilmapiirissä meidän alakuppilassa Huovisen kirjasta heittämämme Hitler-sitaatit sekä anarkistiset biisimme herättivät pahennusta. Yliopistoväen mielestä Huovinen teki väärin, kun laski leikkiä niin vakavalla ilmiöllä kuin Hitler.

Me kyllä ymmärsimme, koska varsinkin Välikausitakki-levyllämme (Rinne, Veltto Virtanen, Leskinen, Alatalo) v. 78 harrastimme huovislaista vittuilua eli mikään ei ollut meille sinänsä pyhää. Tässä mielessä Huovinen oli hyvä innostaja. Tuo parodisointi huovislaisessa hengessä alkoi jo Coitus intin kahdella ekalla levyllä vv. 73-75. Teimme pilkkaa ja satiiria kaikesta, myös kodista, uskonnosta ja isänmaasta. Jopa itsestämme. Aina ei yleisö tiennyt, missä olimme tosissamme ja mikä oli vitsiä. Se oli Huovisen meille antamaa opetusta.

Huovisen Stalin-kirja tulikin sitten jo vapaampien tuulien puhaltaessa ja yliopistomaailmakin alkoi täytyä kojjarveläisistä.

Sinänsä Huovisen luonnon arvostus oli hyvänä esikuvana monille. Erytisesti Huovisen kyky piirtää Pohjoisen maisemaa on minulle läheinen.

Vaikka Huovinen suhtautui jokseenkin varovasti nykymusiikkiin, ei mistään kulttuurien yhteentörmäyksistä voi puhua. Ainoa tunnettu yhteentörmäys on konkreettista laatua ja tapahtui 1980-luvun alussa. Mikko Alatalo muistaa tapauksen näin:

Joo, suoritin 80-luvun alussa alppihiihdon opettajan tutkinnon Vuokatissa. Olin lähdössä Tuliketusta kohti Vuokattia.

Veikko ajeli rantaan päin jonkun mieskaverinsa kanssa. Minulla tapahtui ns. luisun irrotus (alppihiihtotermi) pesäpallostadionin kohdalla ja autoni nokka kolhaisi kirjailijan autoa. Vakuutukseni maksoi sen. Eipä irronnut huumorimiehellä vitsit tuossa paikassa. Iltasanomat soitti muutaman tunnin kuluttua ja teki etusivun jutun.

Joku pakinoitsija väitti Iltalehdessä, että Alatalo ajoi tahallaan kolarin päästäkseen julkisuuteen. Ei kai kukaan niin hullu ole?

Turha on siis nimittää Sotkamoja syrjäkyläksi. Kylän pinnassa liikkuu julkisuuden henkilöitä niin, ettei edes yhteentörmäyksiltä vältytä!